

בס"ד. שיחת ש"פ וישב, א' דחנוכה, מבה"ח טבת, ה'תש"כ.

בלתי מוגה

א. בהתחלת פרשתנו (וישב) מסופר אודות שני החלומות שחלם יוסף, שתוכנם הי' שוה: שניהם רמזו שיוסף ימשול על אחיו והם ישתחוו אליו. אלא שבחלום השני ניתוסף שגם "השמש והירח"², יעקב ובלהה — לא רק אחד עשר כוכבים, אחי יוסף, כמו בחלום הראשון — ישתחוו אליו. גם אצל פרעה מסופר (בפ' מקץ³) אודות שני חלומות, וגם אצלו היו שני החלומות שווים בתוכנם. אבל אצל פרעה, נותנת התורה טעם "על השנות החלום" — כיון ש"ממהר האלקים לעשותו"⁴. לעומת זאת, אצל יוסף, לא נותנת התורה טעם על השנות החלום. ואע"פ שבחלום השני ניתוסף הרמז שגם יעקב ובלהה ישתחוו ליוסף (כנ"ל), אין זה טעם מספיק על השנות החלום, כיון שהי' אפשר לרמז זאת ליוסף בחלום הראשון. ומזה מובן, שהגם שהתוכן של שני חלומותיו של יוסף הוא שוה, מ"מ, רומזים הם על שני ענינים שונים.

וצריך להבין, מה הם שני הענינים השונים בשני החלומות, ומהי ההוראה מהם אלינו⁵, כמדובר כמ"פ ש"מעשה אבות" — שבזה נכללים המאורעות של יוסף, כיון שהוא המשיך ופעל בעולם, בעולמות ביי"ע, את הענינים של יעקב, כמ"ש "אלה תולדות יעקב יוסף"⁸ — הוא סימן ההוראה לבנים⁹.

(5) ולהעיר, שבנוגע לחלום הראשון, "מאלמים אלומים", ישנו ביאור בקצרה בתו"א (פרשתנו כז, ג ואילך); אבל לא בנוגע לחלום השני (מהנחה בלתי מוגה).

(6) שנתבארו בספר בראשית, הנקרא "ספר הישר" (יהושע יו"ד, יג), לפי שבו מסופר אודות האבות שנקראו ישרים (ע"ז כה, רע"א).

— מהנחה בלתי מוגה.

(7) פרשתנו לו, ב.

(8) ראה ביאורה"ז לאדהאמ"צ ר"פ ויחי (ל, א ואילך). אוה"ת ויחי ד"ה בן פורת יוסף (שפו, א). ובכ"מ. ועייג"כ לקו"ש ח"ג ע' 831 ואילך.

(9) ראה בר"פ פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. שם, יו"ד. אוה"ת ר"פ לך לך.

(1) שיחה זו (עד סוס"י) — הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), בשני חלקים, שנדפסו בלקו"ש ח"ג ע' 805 ואילך; ע' 819 ואילך. במהדורא זו שולבו שני החלקים, בהתאם לסדר אמירתם, וכן ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) לז, ט.

(3) שמתחילים לקרוא ביום הש"ק זה, בזמן המנחה. — ולהעיר, שב' הפרשיות וישב ומקץ שייכות לחנוכה, כדאיתא בשל"ה (חלק תושב"כ ריש פרשתנו (רצז, א)), והובא בדא"ח (אוה"ת פרשתנו רסח, א). — מהנחה בלתי מוגה.

(4) מא, לב.

ב. כאמור לעיל, גם בהתחלת פ' מקץ מספרת התורה באריכות אודות שני החלומות של פרעה — החלום עם הפרות והחלום עם השבלים; וגם מסופר אודות פתרון החלומות ע"י יוסף, שרומזים על שני השבע ושני הרעב.

לשם מה מספרת התורה, ובאריכות כזו, את כל הפרטים בחלומותיו של פרעה? הרי בעיקר נוגע לדעת שיוסף הקדים להודיע לפרעה אודות שבע שני השבע ושבע שני הרעב, שע"ז נעשה יוסף משנה למלך במצרים — אבל למאי נפק"מ אם ענין זה נעשה ע"י חלומות, או ע"י דרך אחרת? ואפילו אם התורה רוצה לספר לנו שהחלומות של פרעה גרמו לכך שיוסף יהי' משנה למלך במצרים, היתה התורה יכולה לספר זאת בקיצור, שאף אחד לא הי' יכול לפתור את החלומות של פרעה, מלבד יוסף, והפתרון הי': שבע שני שבע ושבע שני רעב. אבל מה נוגע לנו לדעת את כל הפרטים שגוי ראה בחלום?

והמענה על זה:

ההמשך של הענינים בתורה, מספר ומבאר, שההודעה לפרעה אודות שני שבע ושני רעב ע"י חלומות, באה בתור מסובב ממה שהי' תחלה אצל יוסף — שהודיעו לו מלמעלה אודות הענינים שלו ע"י חלומות (כמסופר בפ' וישב).

מדוע הי' כך אצל פרעה? — כיון שיוסף הצדיק הי' נשמה כללית, והוא המשיך בעולם את כל הענינים של יעקב (כנ"ל), וכיון שיוסף הוא "צדיק יסוד עולם"¹⁰, כל ההשפעות בעולם צריכים לעבור דרכו, הרי כשם שאצלו הי' אז הסדר לגלות ענינים מלמעלה ע"י חלומות¹¹, נקבע סדר זה בכל העולם, ועד שכאשר הוצרכה להגיע ידיעה אפילו לפרעה מלך מצרים, מושל בכיפה (מושל על כל העולם)¹², הי' זה גם ע"י חלום.

וזוהי הוראה עיקרית בעבודתנו:

כאשר יהודי נפגש בעולם עם נסיונות של הנחות ותאוות מזיקות, עליו לדעת שדבר זה נובע ממנו, מהיהודי עצמו. — לא כמו אלו הסבורים שיש להימשך אחרי העולם; וגם לא כמו אלו שאומרים שבכדי לקיים תורה ומצוות צריך האדם להתאים את עצמו לעולם, אלא אדרבה, מציאות העולם תלוי' ביהודי: בגלל שאצלו מתקבלת הנחה מסויימת, או

תקס"ה ח"א ע' קפה. ועוד). — המנחה בלתי מוגה.

12) ראה תרגום שני למג"א בתחילתו.

10) משלי יו"ד, כה.

11) מצד איזה טעם שיהי', המבואר

במק"א (ראה תו"א פרשתנו כח, ג ואילך. סה"מ

שנמשך לאיזה דבר תאווה — ישנם ענינים אלו גם בעולם, אלא, שבכואם לעולם ("עולם" מלשון העולם¹³), לא נרגש בהם המקור שלהם, והם באים אל היהודי כמו מעצמם, וגוררים אותו להיות נמשך אחריהם. אבל כיון שלאמיתו של דבר באים הם מהיהודי, הרי כאשר יפעל בעצמו להחליף את הנחותיו ותאוותיו הלא-טובות בטובות, אזי יוחלפו הם גם בעולם.

יתירה מזה: אפילו במקרה שאי אפשר לומר שהנסיונות באים ממהיהודי, כיון שהוא נקי מהנחות ותאוות אלו אפילו בדקות — הנה בכל מקרה באים הם בשבילו, שהרי כל הבריאה היא "בשביל ישראל שנקראו ראשית"¹⁴, כדי שיעמוד בנסיון. וכאשר יעורר בעצמו את התוקף שלא להתפעל, אזי יתגלה, שכל הנסיון אינו אלא דבר דמיוני¹⁵, שכן, הסדר שנקבע בעולם תלוי בהסדר שקובע יהודי בעניניו.

ג. אע"פ שהחלומות של פרעה באו בסיבת החלומות של יוסף, הרי הם מנוגדים במהותם: חלומות יוסף הם בקדושה, וחלומות פרעה הם בלעומת-זה. ולכן מצינו כמה חילוקים בסדר החלומות ובפרטיהם:

א) בחלומות יוסף — ה"חלום הראשון אודות עניני ארץ, "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה"¹⁶, והחלום השני — אודות "השמש והירח ואחד עשר כוכבים"¹⁷, עניני שמים. ואילו אצל פרעה היו שני החלומות אודות ענינים ארציים: חלום אחד ה"אודות סוג ה"חיי" (פרות), והשני — אודות סוג ה"צומח" (שבליים), אבל לעניני שמים לא היתה לפרעה שייכות כלל.

ב) חלומות יוסף מתחילים מיד בענין של עבודה — "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה". ולעומת זאת, בחלומות של פרעה לא מדובר אודות ענין של עבודה כלל.

ג) חלומות יוסף הם בסדר ד"מעלין בקודש"¹⁷: תחילה החלום אודות עניני ארץ, ואח"כ אודות "השמש והירח ואחד עשר כוכבים". ובפרטיות: ההתחלה היא מ"שבליים", כפי שהם נפרדים זה מזה, ומהם נקשרים "אלומים" — מדברים נפרדים נעשה ענין של אחדות (בחלום הראשון); ועד שמגיעים לעניני שמים (שמש ירח וכוכבים — בחלום

13) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

ועוד.

14) אותיות דרע"ק אות ב. סדר רבה

16) לו, ז.

דבראשית ד. ויק"ר פל"ו, ד. תנחומא —

17) השייכות בזה גם לחנוכה (שחל בפ'

באבער — ג. פרש"י ורמב"ן בראשית א, א.

וישב מקץ) — ראה שבת כא, ב. בדרושי

15) ראה תו"מ סה"מ תמוז ריש ע' נב.

חנוכה (בתו"א וכו').

וגם בגשמיות כפשוטו, הרי "אלומים" הם יקרים יותר מ"שבליים"; ואילו אבנים טובות ומרגליות, שהאור שלהם נלקח מהכוכבים¹⁸, מורים על עשירות גדולה הרבה יותר מאשר "אלומים".

משא"כ חלומות פרעה — הנה בעניני ארץ גופא הי' הסדר ד"פוחת והולך"¹⁷: החלום הראשון הוא אודות פרות — סוג החי, והחלום השני הוא אודות שבליים, שהם סוג נמוך יותר — צומח. והדבר בולט יותר, בהתחשב בכך שע"פ הטבע צריך להיות הסדר תחילה שבליים ואח"כ פרות, כי, החילוק בין הפרות "בריאות בשר" לפרות "דקות בשר" שאודותם מדובר בחלום הראשון, תלוי בהמזון שמקבלים מהשבליים, אם הם "בריאות" או "דקות". וא"כ הי' החלום השני צריך להיות תחילה. אבל כיון שהסדר בלעומת-זה הוא באופן ד"פוחת והולך", לכן היו חלומות פרעה בסדר הפוך.

וגם כל אחד מחלומות פרעה הי' באופן דפוחת והולך: בתחילה ראה "שבע פרות יפות ומראה ובריאות בשר" ואח"כ "רעות מראה ודקות בשר"; שבליים "בריאות וטובות" ואח"כ "דקות ושדופות קדים". ויתירה מזה, כל כך הולך ופוחת בקליפה הטוב והיפה, עד שהפרות והשבליים היפות והטובות נבלעים לגמרי ("ותבלענה") ע"י הפרות והשבליים הרעות והדקות.

וסדר זה הי' גם בפתרון וקיום החלומות: תחילה היו שני השבע ואח"כ שני הרעב — "פוחת והולך", ועד כדי כך, ש"לא יודע השבע בארץ מפני הרעב ההוא"¹⁹, היינו, שהשבע הקודם לא הי' ניכר בגלל הרעב שלאח"ז (ומה שלאחרי שני הרעב היו שוב שני שבע — לא נזכר הדבר בחלומות פרעה, כיון שלא הי' שייך אליו; הברכה של שני השבע שלאח"ז באה ע"י ברכת יעקב²⁰).

ובכן, בענינים אלו מתבטא כללות החילוק בין יהודי לאינו-יהודי, בין קדושה ללעומת-זה, כדלקמן.

ד. החלומות אודות עניני ארץ בלבד או גם אודות עניני שמים: החילוק הכללי בין יהודי לאינו-יהודי, להבדיל, מתבטא בכך, שיהודי, גם בהיותו בעולם הזה, יש לו קשר עם שני העולמות, לא רק עם הגשמיות של עולם הזה, אלא גם עם הרוחניות של עולם הבא.

19) מא, לא.

18) לקו"ת פ' ראה ד"ה ושמתי כדכד (כו),

20) ראה פרש"י ויגש מז, יט.

סע"ב).

וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר (בעת מאסרו ברוסיה בשנת תרפ"ז, כאשר אחד החוקרים איים על הרבי באקדח): אלו שיש להם אלילים רבים ועולם אחד, פוחדים מאקדח; אבל מי שיש לו א-ל אחד ושני עולמות, אין לו מה לפחד²¹. — אין הכוונה שליחודי יש שני עולמות בזמנים שונים, אלא גם בהיותו בעולם הזה קשור הוא עם עולם נעלה ורוחני. והסדר של התקשרות זו הוא מלמטה למעלה: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"²² — סולם העבודה של יהודי מתחיל מענינים תחתונים, "ארצה", ומזה הוא מגיע עד למדרגות הרוחניות היותר נעלות — "השמימה".

וכיון שכל עניני התורה הם בדיוק וכל פרט מהם הוא הוראה²³ בעבודה, הרי מובן, שהתוכן השובה בשני החלומות של יוסף, אף שמדברים אודות שני עולמות נפרדים, ארץ ושמים — מהוה הוראה ליהודי שעליו לעשות משני העולמות, גשמיות ורוחניות, דבר אחד; לא זו בלבד שהגשמיות של יהודי אינה צריכה להפריע לרוחניות, אלא היא צריכה גם לסייע בעבודה, ועד שמהגשמיות תהי' רוחניות²⁴.

(מ"ש בזהר²⁵ "תוקפא דגופא חולשא דנשמתא" היינו, שהתוקף של הגוף הוא החלישות של הנשמה — אין הכוונה לבריאות הגשמית של הגוף, אלא לתוקף התאוות והלהט בענינים גופניים. אבל בריאות הגוף כשלעצמה — הרי אדרבה, זהו דבר המוכרח לעבודת השם, כמ"ש הרמב"ם²⁶: "היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת וידיעת) השם הוא"). וענין זה, שכל הענינים הגשמיים, כמו אכילה ושתי' וכללות החיים, הם בשביל רוחניות, בשביל לעבוד את ה' — ישנו בטבע של כל יהודי,

מעטים המעיינים), וצ"ל: מדרכי עבודת השם הוא. ובא בהמשך למש"כ שם בסוף הפרק שלפנ"ז: ישם על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי כו' נמצא המהלך בדרך זה כל ימיו עובד את ה' תמיד כו' שיהי' גופו שלם לעבוד את ה' כו'. ועל זה כותב וממשיך ברפ"ד: הואיל (כפי שביאר לעיל) והיות הגוף בריא ושלם מדרכי עבודת השם הוא כו', או שצ"ל: מדרכי ידיעת השם הוא — וע"פ מה שמסיים שם ומביא רא"י: שהרי כו' שיבין או ידע מידעת הבורא. — ולא מצאתי במפרשי היד שיעמדו על זה (אג"ק ח"ז ע' צט. וראה גם חט"ז ס"ע סב ואילך. תו"מ ח"ז ע' 107 הערה 9).

21 ראה ביוגרפ"י של הרבי מליובאוויטש (מהור"י"צ) ע' 10 (סה"ש תש"א ע' 15). וראה גם תו"מ ח"ט ע' 98. וש"נ.
22 ויצא כח, יב.
23 זח"ג נג, ב.
24 עייג"כ "היום יום" כו אלול.
25 ראה זח"א קפ, ב. שם קמ, ב. ד"ה ויאמר משה תש"ט (סה"מ תש"ט ס"ע 63). וראה גם תו"מ חכ"ה ס"ע 312 ואילך. וש"נ.
26 הל' דעות רפ"ד. — כן הוא בכל דפוסי הרמב"ם שראיתי, והל' צ"ע. ולכאורה ברור, אשר יש כאן השמטת המדפיסים הראשונים (ונמשכו אחריהם המו"ל שלאח"ז מבלי לשים לב לזה. ובפרט שבהל' דיעות

אפילו אנשים פשוטים. וכידוע הסיפור²⁷ מכ"ק אדמו"ר מהר"ש (בשייכות לוויכוח בין כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע עם אחיו רו"א, בהיותם ילדים קטנים, אודות מעלתו של יהודי על אינו-יהודי): אדמו"ר מהר"ש שאל את בן-ציון המשרת: "בן-ציון, אכלת היום?", וענה המשרת: "כן". ושאל אותו אדמו"ר מהר"ש: "אכלת היטב?", וענה: "מה פירוש טוב, הנני שבע, ברוך השם". והוסיף הרבי לשאול: "ובשביל מה אכלת?", וענה בן-ציון: "כדי לחיות". "ובשביל מה הנך חי?" שאלו הרבי — וענה בן-ציון: "כדי שאוכל להיות יהודי ולעשות רצון ה'", ונאנח המשרת באמרו זאת. ואח"כ אמר אדמו"ר מהר"ש לבניו: "הנכם רואים, יהודי, בטבעו, אוכל בשביל לחיות, וצריך לחיות כדי שיוכל להיות יהודי ולמלא ציווי ה', ומפטיר באנחה, בהרגישו שעדיין אין זה על טהרת האמת".

וכיון שבכל הענינים הגשמיים יש ליהודי כוונה ורצון לרוחניות — הרי הם נעשים רוחניות, כמאמר הבעש"ט²⁸: "במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא".

ה. הדגשת ענין העבודה בחלום יוסף:

החילוק הכללי בין קדושה לקליפה הוא — שעניני קליפה הם לאו דוקא ע"י עבודה: "אשר נאכל במצרים חנם"²⁹ — במצרים, קליפה, נותנים לאכול "חנם", ללא עבודה של קיום המצוות³⁰; אבל בקדושה אין "נהמא דכיסופא"³¹, כל המשכה והשפעה מלמעלה באה ע"י עבודה.

וטעם הדבר:

ההשפעות דקדושה — כיון שנמשכות מהקב"ה לבני" (והרי הקב"ה הוא שלם בתכלית, והוא עצמו התכלית שלו; וגם נשמה, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"³², הרי התכלית שלה היא בעצמה, ולא באיזה דבר אחר³³, ולכן גם ההשפעות) הם בתכלית השלימות והטוב, ולכן

ג"כ זח"ב קכח, א.

(31) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת

צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

(32) תניא רפ"ב.

(33) וכשם שלמעלה אין כח חסר פועל

(ראה פרדס שי"א פ"ג), כך גם הנשמה יש לה

את כל השלימות גם בפועל, אלא שזהו

בהעלם, וצריכים לגלות זאת, וגילוי זה צריך

לכוא ע"י עבודה דוקא (מהנחה בלתי מוגה).

(27) לקו"ד ח"ג תכא, א ואילך. סה"ש

תרצ"ו ע' 139. תש"ג ע' 72 ואילך. תש"ד ע'

121. קובץ מכתבים לתהלים אהל יוסף יצחק

ע' 216 ואילך. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ז

ע' עא ואילך.

(28) סה"מ קונטרסים ח"ב תט, ב. וראה

כתר שם טוב בהוספות סמ"ח. וש"נ.

(29) בהעלותך יא, ה.

(30) ראה ספרי ופרש"י עה"פ. ובפרט

לש"ס דילן (יומא עה, א) "מהפקירא". וראה

בהכרח שיבואו דוקא ע"י עבודה, בכדי שלא יהיו בבחינת "נהמא דכיסופא", שאז אין זה תכלית הטוב³⁴.

משא"כ בלעומת-זה, בקליפה, שבה עצמה אין שום תכלית, וכל מציאותה טפלה לענין אחר — הרי גם בשביל ההשפעות שלה אין צורך בהשלימות של עבודה, אלא הם נשפעים "חנם", כיון שבלאה"כ אינם מציאות.

ו. וכן הוא גם בהחילוק שבין "מעלין בקודש" ל"פוחת והולך", שבה מתבטא החילוק שבין קדושה ללעומת-זה:

קדושה — יש לה קיום נצחי, ואין בה שינויים. השינויים בקדושה צריכים להיות רק באופן של הוספה ועליות — "מעלין בקודש", "ילכו מחיל אל חיל"³⁵, וכיון שהם תמיד רק למעליותא, הרי באמת אינם שינויים.

(יתירה מזה: אפילו מה שבפועל יש לפעמים ירידות אצל יהודי, ועוד: מה שבכנסת ישראל (ספירות המלכות) יש ירידות (לפעמים עולה ולפעמים יורדת)³⁶ — אין אלו שינויים בהחלט, כי, הרצון של יהודי אפילו למטה³⁷ הוא תמיד אותו וצון, ועוד, שהוא תמיד באמנה אתו³⁸ — לקיים תורה ומצוות ולהעלות בקודש. ועאכו"כ בספירת המלכות, הרי הכוונה בהירידות היא תמיד בשביל תכלית העלי' שתהי' לאח"ז — "מנוחה לחיי העולמים"³⁹, וכיון ש"במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא", הרי כל הירידות, בפנימיות, אינם שינויים, אלא אדרבה — "מנוחה", היפך השינוי, בהתאם להרצון והכוונה שבהם).

אבל בקליפה יש סדר של שינויים, ובאופן ד"פוחת והולך". וטעם הדבר, כאמור, כיון שהקליפה אינה מציאות לעצמה, כל מציאותה היא רק בכדי לנסות את האדם ולעורר אצלו כחות עמוקים יותר של קדושה. וככל שהאדם מתגבר ומתעלה בעבודתו, הולך ומתמעט הצורך בהנסיון, ובמילא גם מציאות הקליפה הולכת ונחלשת, "פוחת והולך", כמאמר רז"ל⁴⁰: "כשזה קם זה נופל".

(38) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב. תניא

ספכ"ד.

(39) תמיד בסופה.

(40) פרש"י תולדות כה, כג. וראה תניא

פי"ג.

(34) ראה גם ת"מ חכ"ב ע' 126. וש"נ.

(35) תהלים פד, ת. וראה ברכות ומו"ק

בסופן.

(36) הוספות לתו"א (קית, א).

(37) משא"כ בקליפה — דרך בשרשו

לשם שמים נתכוונו (לקו"ת חוקת טב, א).

וזהו גם כללות החילוק בין "פרי החג", ש"כנגד שבעים אומות"⁴¹, שהם "מתמעטין והולכין"⁴², ובין נרות חנוכה, קדושה, שבהם הוא הסדר ד"מוסיף והולך", "מעלין בקודש"⁴³.

ז. ההוראה מזה בעבודה היא:

כאשר נופל לאדם רעיון שיוכל לקבל השפעות מסויימות ללא עבודה, בחשבו, שבגלל סיבות מסויימות יוכל לקבל השפעות אלו גם אם לא יתייגע — עליו לדעת שרעיון זה בא מנפש הבהמית, מלעומת-זה, ששם אין הכרח בעבודה;

כמו"כ עליו לדעת, שהשפעה זו שחושב שיכול לקבלה באופן כזה, הרי היא, ככל מציאות של לעומת-זה, פוחתת והולכת, עד שלא נשאר ממנה מאומה⁴⁴. ולאידך גיסא⁴⁵: כאשר יתייגע בעבודה, יכול להיות בטוח ש"יגעת ומצאת"⁴⁶, שיתנו לו מלמעלה "מציאה", יותר מאשר כפי עבודתו, ובאופן ד"מעלין בקודש".

ואופן העבודה למדים מב' הפרטים בחלום יוסף — שכאשר יהודי מתחיל לילך בסולם העבודה, צריכה להיות העבודה בעניני ארץ, "מוצב ארצה" (כבחלום הראשון של יוסף), ועד שמגיע לעניני שמים, "וראשו מגיע השמימה" (כבחלום השני של יוסף).

ח. ובפרטיות יותר:

במה מתבטאת העבודה? — בכך ש"מאלמים אלומים": השבלים שמהם קושרים את האלומים, כל אחת מהם גדלה במקום (וגומא) בפני עצמו, והם נפרדים זה מזה. ועבודת האדם היא — ללקט ולאחד אותם "אלומים"⁴⁷. והיכן נעשית העבודה — "בתוך השדה".

וההוראה מזה: נשמתו של יהודי יורדת למטה ב"שדה", עולם הזה, שהוא מקום של פירוד⁴⁸, קליפות וסטרא אחרא ("עשו גו' איש שדה"⁴⁹), ומתלבשת בגוף ונפש הבהמית, שהם יש ומציאות בפני עצמו, והעבודה

41) סוכה נה, ב. הובא בפרש"י פינחס (מוגה).
כט, יח.

42) שם מז, א. הובא בפרש"י שם.
43) כדעת בית הלל, שהלכה כמותם (מהנחה בלתי מוגה).
44) ראה קונטרס ומעין סוף מאמר ז'.
45) והיינו, שההוראה היא הן בקו ד"סור מרע", והן בקו ד"עשה טוב" (מהנחה בלתי מוגה).
46) מגילה ו, ריש ע"ב.
47) ראה ג"כ תו"א פרשתנו כח, א.
48) ראה ד"ה ואם בשדה — תקס"ב ח"א לרבנו הזקן (ע' סו ואילך). אוה"ת תולדות ד"ה ויגדלו הנערים (קלט, סע"ב ואילך).
49) תולדות כה, כז.

ב"שדה" היא — לבטל את הישות והפירוד שבאים מצד הגוף ונפש הבהמית, וללקט ולאחד את כל כחותיו לעבודת ה' — "מאלמים אלומים". ולאחרי העבודה ד"מאלמים אלומים בתוך השדה", צריכה עוד להיות העבודה ד"ותשתחווין לאלומתי"¹⁶ — השתחוו' וביטול ל"אלומה" של יוסף הצדיק:

כל בני"הם "קומה אחת שלימה"⁵⁰. וכשם שבקומת גוף האדם צריכים כל האברים להיות בטלים אל ה"תלת שליטין"⁵¹ (מוחא, ליבא וכבדא — ג' האברים העיקריים, מוח לב וכבד, שהם שולטים על כל הגוף), ובעיקר צריך להיות ביטול כל האברים אל הראש, שדוקא אז הרי זה גוף בריא — כן הוא גם ב"קומה שלימה" של כלל ישראל.

לא די בעבודה ד"מאלמים אלומים", שמבטל את הכחות של הגוף ונפש הבהמית ומאחד אותם לעבוד את ה'; לאחר שנעשה "אלומה" (ציוור של עבודה) — עלי' עוד להתבטל ל"אלומה" של יוסף הצדיק, הרבי, נשיא הדור, שהוא ראש קומת ישראל⁵², שנותן הוראות⁵³ ומנהיג את כל בני", כשם שהראש מנהיג את כל אברי הגוף⁵⁴.

בפנימיות הענין, הנה גם קודם העבודה ד"מאלמים אלומים" ישנו "ותשתחווין לאלומתי", הביטול לצדיק הדור; כי, הא גופא שיהודי יכול לעבוד עבודתו "בתוך השדה", הרי זה ע"י הביטול הפנימי שיש לנשמה אל יוסף הצדיק⁵⁵. אבל בסדר העבודה של יהודי מלמטה למעלה, צריכה לבוא תחילה המדריגה התחתונה ד"מאלמים אלומים", ולאחרי כן⁵⁶ לבטל את ה"אלומה", גם את ציוור הקדושה, אל הנשיא — "ותשתחווין לאלומתי".

ט. אמנם, לאחר כל העבודה הנ"ל נמצאים עדיין "בתוך השדה", בהדרגה ד"מוצב ארצה" (החלום הראשון של יוסף).

אבל הכוונה היא — לצאת לגמרי מההגבלות של הגוף ונפש

ובירור שני. וראה ג"כ שיחת מוצש"ק פ' וישב, כ"ף כסלו תשי"ז (לקו"ש ח"ב ע' 478 ואילך. תו"מ ח"ח ע' 290 ואילך).
 (55) עיין תניא שם. ד"ה באתי לגני תשי"ב בסופו (תו"מ ח"ד ע' 297 ואילך).
 (56) לאחר שכבר ביטל את ציוור הישות שלו בענינים שאינם שייכים לעבודה, עד שאין לו ענינים אחרים כלל מלבד העבודה ד"מאלמים אלומים" (מהנחה בלתי מוגה).

(50) לקו"ת ר"פ נצבים.
 (51) זח"ב קנג, א. וראה סה"ש תורת שלום ע' 120 ואילך.
 (52) ראה סה"מ תשי"ז ע' 254. תו"מ ח"א ע' 117. וש"נ.
 (53) להיותו למעלה מהם, שלכן יש בכחו ליתן ההוראות כו' (מהנחה בלתי מוגה).
 (54) ראה תניא פ"ב. וע"ד המבואר בתו"א ותו"ח שם, ובעבודה הוא ענין בירור ראשון

הבהמית, שזהו אמיתית הענין ד(כל⁵⁷ ימיו ב)תשובה, כמבואר בלקוטי תורה⁵⁸ שפנימיות ענין התשובה הוא: "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"⁵⁹, היינו, שנשמתו של יהודי תשוב להקב"ה ותהי' באותה דרגא כפי שהיתה קודם ירידתה בהגוף (אין הכוונה לצאת ח"ו מהגוף ונפש הבהמית, אלא, שגם כשנמצאים למטה בהגוף לא יעלים הגוף כלל), שבשביל זה היתה כללות ירידת הנשמה למטה — שגם בהיותה בגוף תהי' מאוחדת עם הקב"ה "אשר נתנה", כפי שהיתה קודם ירידתה⁶⁰.

וזהו תוכן החלום השני, שבו מדובר רק אודות עניני שמים. — הוא כבר יצא מן ה"שדה", כי כבר השלים את כל העבודה בענינים ארציים⁶¹. ולכן לא נזכרה בחלום השני העבודה ד"מאלמים", קיבוץ דברים נפרדים, כיון שעבודה זו נשלמה כבר. עבודתו עתה היא רק בעניני שמים, ענינים רוחניים — "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה".

אבל העבודה של ביטול הציור פנימי לנשיא הדור, חוזרת ונשנית גם בחלום השני — "ואחד עשר כוכבים (גם בהציור דכוכבים) משתחווים לי": אין לחשוב, שהביטול פנימי אל יוסף נדרש רק כאשר עוסקים בעבודה "בתוך השדה", שכיון שזהו מקום של פירוד, יש צורך להזהר ולהבטיח שלא תהי' יניקה לקליפה, אבל כאשר עוסקים רק בעניני שמים, אין הכרח בביטול זה.

על כך באה ההוראה מהחלום השני: "ואחד עשר כוכבים משתחווים לי" — שהשתחוווא והביטול ליוסף הצדיק מוכרחת אפילו כאשר אוחזים בעבודה היותר נעלית ד"ראשו מגיע השמימה".

י. אלו הם הנקודות העיקריות שלמדים אנו מחלומותיו של יוסף הצדיק:

לכל לראש מוכרחת להיות עבודה דוקא. זהו הסולם שעל ידו יכול יהודי להתעלות ולהתקשר עם הקב"ה.

אין לחשוב, שכיון שכל ישראל הם "בני מלכים"⁶², או יתירה מזה, כפי שמצינו לפעמים שהם "מלכים"⁶³, לכן אינם זקוקים לעבודה. על כך

61 ועאכו"כ שאין לו שייכות לענינים חומריים (מהנחה בלתי מוגה).
62 שבת סז, א. וש"נ. זח"א כז, ב.
63 ברכות ט, ב (במשנה). תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב). וראה שבת נט, ב: "מידי דהוה אאבנט של מלכים".

57 שבת קנג, א.
58 ר"פ האינינו.
59 קהלת יב, ז.
60 בבחי' "טהורה היא" (ראה לקו"ת ר"פ דברים. ובכ"מ). — מהנחה בלתי מוגה.

באה ההוראה האמורה, שכל ההשפעות של קדושה באות רק ע"י עבודה. אלא, כיון שמדובר אודות מלכים, הרי כל דבר קטן נחשב אצלם לעבודה שלמה, ואכן הקב"ה יגמול ויתן להם עבור זה "כסעודת שלמה בשעתו"⁶⁴ (בהיותו מלך), ועוד יותר מכך. אבל, עבודה מוכרחת להיות. וכאשר מתייגעים בעבודה — "יגעת", אזי מגיעים גם למדריגות כאלו שלא היו צפויים כלל — "ומצאת"⁶⁵ (בדוגמת מציאה שבאה באופן בלתי צפוי), דהיינו, הרבה יותר מאשר לפי ערך היגיעה והעבודה, ועד שמגיעים ל"ראשו מגיע השמימה".

וההוראה השני' — שבכל סוגי העבודה מוכרח להיות הביטול אל הראש ומנהיג ישראל, באיזו דרגא שבה עומדים.

וע"י "בטל רצונך", יבטל הקב"ה "רצון אחרים מפני רצונך"⁶⁶, היינו, שיתבטל "רצון אחרים", לשון רבים, ההעלמות של עולם הזה, שנותנים מקום לטעות ולחשוב שישנם ח"ו שתי רשויות, כמו שכתוב⁶⁷: "נעשה", לשון רבים, "והרוצה לטעות וכו"⁶⁸, ועי"ז נעשים כלי ראוי לקבל את כל ההשפעות מיוסף "צדיק יסוד עולם".

*

יא. בהמשך⁶⁹ הפרשיות מסופר אודות פעולתו של יוסף — "ויוסף גו' הוא המשביר לכל עם הארץ"⁷⁰, "וילקט יוסף את כל הכסף וגו"⁷¹, וכפי שאמרו רז"ל⁷² "שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים .. ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבוא".

ובענין זה יש מענה לאלו שמתאוננים שאע"פ שמתייגעים בעבודתם, מ"מ, אינם רואים פרי טוב בעמלם⁷³ — שהענין ישנו, אלא שהוא בהעלם. וכמבואר בתו"א⁷⁴ בענין המטמוניות שהטמין יוסף במצרים אחת גנוזה לצדיקים כו', שמזה "נזרע בכל א' מישראל בחי' אהבה .. אלא שהיא מסותרת בבחי' גניזה כו'", ועד"ז מבואר⁷⁵ בענין גביע הכסף

(70) מקץ מב, ו.

(71) ויגש מז, יד.

(72) פסחים קיט, א.

(73) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 306 ואילך.

(74) ויגש מד, ב ואילך.

(75) ראה אוה"ת מקץ שמא, א ואילך.

וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי מקץ ע' רעט ואילך. וש"נ.

(64) ב"מ רפ"ז.

(65) מגילה ו, ריש ע"ב. וראה גם לעיל ע'

148. וש"נ.

(66) אבות פ"ב מ"ד.

(67) בראשית א, כו.

(68) ב"ר פ"ח, ח.

(69) מכאן ואילך — ראשי פרקים בלבד

(החז"ל).

שהטמין יוסף באמתחת בנימין⁷⁶, שהו"ע ההמשכה גם בנשמות הבינונים, אלא שזהו בהעלם כו'.

* * *

יב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה נר חנוכה כו'.

* * *

יג. דובר בהמאמר⁷⁷ אודות מעלת הגילוי דלעתיד, שהוא למעלה גם מהגילוי שהי' בימי שלמה, שאף שהי' איש מנוחה כו', מ"מ, הי' עדיין נתנית מקום לענין של חורבן, משא"כ לעתיד לבוא. וענין זה מתאים גם להמבואר בכ"מ⁷⁸ שבזמן הזה ישנו רק ענין האירוסין, ולעתיד לבוא יהי' ענין הנישואין:

ענין הנישואין הוא המשכת אור חדש שלמעלה מהשתלשלות. והיינו, שאע"פ שגם בימי שלמה היתה המשכת אור שלמעלה מהשתלשלות, שלכן הי' הבירור בדרך ממילא, מ"מ, הי' הבירור מצד גילוי אור, משא"כ לעתיד לבוא הנה עצם המציאות תתהפך לקדושה⁷⁹, וזהו אמיתית ענין המשכת אור חדש.

וזהו הטעם שבזמן הזה אין נשמות חדשות (שהרי גם מה שמדברים לפעמים אודות נשמות חדשות, הרי הכוונה בזה לנשמות שהיו כלולות בנשמת אדה"ר), ורק לעתיד לבוא יהיו נשמות חדשות ממש⁸⁰, שזהו מצד היחוד פנימי דנישואין שיהי' לעתיד לבוא.

אמנם, כיון שהגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתנו עכשיו⁸¹, צריך להיות גם עתה מעין הגילוי דלעתיד.

וזהו ענין שלש המטמוניות שהטמין יוסף, ובעיקר מטמון השלישי שיתגלה לעתיד לבוא — שישנו בהעלם גם עתה.

וע"י השלוחים שממלאים את השליחות לנסוע בכל הארצות כדי ללקט את הניצוצות — יתגלה מטמון השלישי, בגאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(79) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תשס"ט

ואילך.

(80) ראה לקו"ת שה"ש נ, א. ובכ"מ.

(81) ראה תניא רפל"ז.

(76) מקץ מד, ב. שם, יב.

(77) פ"ד (לעיל ע' 236).

(78) ראה שמו"ר ספט"ו. לקו"ת שה"ש

מח, א-ב. ובכ"מ.